

Beste vrienden, maar vooral,
beste vrienden van mijn vader, Leo.

Het nieuwe jaar heeft van bij zijn eerste dag een punt gezet aan het leven van Leo. Hij is in alle rust in de vroege namiddag van nieuwjaarsdag ingeslapen. Voor altijd. Hij was 88 jaar, een leeftijd waarbij de dood tot de normaalste zaak kan worden gerekend. Dat is op zich niet tragisch, wat niet wegneemt dat elk verscheiden toch steeds een gat nalaat.

Het past, bij gelegenheden als deze kort stil te staan bij dit toch rijkge vulde en bewogen leven.

Geboren, als nakomertje zoals dat heet, in 1924 aan de vooravond van de jaren dertig en in de aanloop naar wat de tweede wereldbrand zou gaan worden, groeide hij op als zoon van een vlaamsgezind maar vrijzinnig nijveraar. Theo(fiel) Raes, zijn vader dus, was zelf -zoals heel wat prominente vlamingen- voor kollaboratie in de eerste wereldoorlog veroordeeld. Die niet evidente combinatie heeft ook Leo getekend en ook hij was tot op zijn laatste dag vrijzinnig en vlaamsgezind. Ik ga u niet verhullen dat ook ik, zijn oudste zoon, hem daarin voor een deel schatplichtig zal zijn gebleken.

Zijn antecedenten -in combinatie met enkele bijzondere familiale omstandigheden waarop ik hier niet ga ingaan- hebben hem ertoe gebracht op heel vroege leeftijd rabiante keuzes te maken. Hij was 16 jaar bij het begin van de oorlog. In het vooruitzicht in Duitsland medicijnen te gaan studeren, sloot hij zich aan bij het Duitse leger. Hij trok naar het Oostfront. Als bij wonder is mijn vader niet omgekomen in de slag om Stalingrad want, door een liesbreuk ontsnapt aan de frontlinies op het slagveld. Alle anderen zijn toen gesneuveld.

Hij is de verantwoordelijkheid voor zijn oorlogsverleden nooit uit de weg gegaan, al heeft hij vele van die keuzes later ook wat betreurd. Niet, omdat hij daarvoor in de blinde repressie na de oorlog ter dood werd veroordeeld -dat heeft met zekerheid trouwens op hem een eerder omgekeerd effect gehad- maar wel, omdat hij in de konfrontatie met de werkelijkheid zelf, de feiten dus, zoals ze zich nadien reveleerden, redenen zag om fouten te onderkennen. Bij het einde van de oorlog was hij slechts 21 jaar, een leeftijd waarop niet verwacht kan worden -zeker niet na een periode van onvolledige vorming- dat men reeds een grote levenswijsheid zou hebben opgebouwd.

Maar, zoals gezegd, mijn vader heeft inderdaad nooit verantwoordelijkheden van zich afgeschoven door zichzelf in een slachtofferrol te plaatsen. In die zin was hij een moedig man die ons respect verdient.

Na de oorlog, en na zijn vrijlating en gratieverlening, leerde hij mijn moeder, Doortje, kennen. Ze was 17. Op een volksbal in de Gentse Feesten op de Gentse Kouter in 1948. Zij huwden in 1951 en met haar bouwde hij een hechte en duurzame relatie uit. In dat nest werden ik (in 1952), mijn broer Koen (in 1954, en inmiddels overleden) en mijn zus Veerle (in 1955) geboren. Een modaal gezin met drie kinderen dus. Net voldoende voor een lidmaatschap van de Bond van Kroostrijke Gezinnen...

Diende hij in het begin aan de kost te komen als verkoper van stofzuigers en wat later als handelsreiziger in medische toestellen, -gevolg van gemiste opleidingskansen door de oorlog- belandde hij vrij vroeg in de branche van de verzekeringen. Aanvankelijk o.m. bij de Groep Josi in Gent, later bij Helvetia in Brussel en Antwerpen. Dát was niet zijn passie, wel zijn beroep. Bij zijn pensionering, had hij het wel tot directeur geschopt van de Antwerpse filiaal van Helvetia. Die promotie naar Antwerpen, betekende ook meteen het einde van een jarenlang geplaagd zijn door Brusselse pijnlijke maagzweren.

Zijn werkelijke hoop was gesteld op zijn liefdevolle echtgenote en zijn drie kinderen, die hij elk alle mogelijkheden bood tot vorming en zelfontplooiing.

Alle drie zijn we tot de hoogste academische graden opgeklimmen.

Het inherent konfliktuele van onze opvoedingskondities heeft ons genoopt tot extreme vormen van zelfstandig denken en oordelen. Het hoeft niemand dan ook zozeer te verbazen, dat het politiek vaarwater waarin wij terecht kwamen zo'n breed spektrum oplevert: Ikzelf kan als libertair anarchist worden gelabeld, mijn broer was socialistisch geörienteerd en geëngageerd en mijn zus, Veerle, is eerder in het groene en ekologische kamp te situeren.

Een bijzonder tragisch moment in zijn latere leven -en vanzelfsprekend niet in mindere mate in dat van mijn moeder- was ongetwijfeld het overlijden van Koen, zijn tweede zoon, inmiddels twee jaar geleden. Een gebeurtenis die zowel de kronologie van dit betoog- als de logica van de werkelijkheid overhoop haalde.

Naast zijn beroep was hij uiterst geëngageerd in het muzikale leven, met name, als tenor en bestuurslid van de Gentse Oratorium Vereniging. De jaarlijkse Mattheuspassie, rond Pasen, ging zo mede tot de familiale rituelen behoren. Immers, Doortje zong in hetzelfde koor, de sopraanpartijen.

Niet alleen de Mattheus stond op het programma, maar ook tal van andere stukken uit het grote repertoire zoals Beethovens Missa Solemnis, de grote oratoria van Mendelssohn, de requiems van Mozart en Brahms evenals talloze opera producties, waarin ook ik, zo af en toe, betrokken werd. Ik heb er mijn eerste podiumervaringen mee opgebouwd.

In de jaren zestig werd het hoogtepunt van deze muzikale activiteiten zeker gevormd door de uitvoering van het echt hedendaagse en aartsmoeilijke Requiem van György Ligeti uit 1965. Ook ik zong het mee, als bas. Jawel, Ligeti, een joods komponist met een majestueus werk opgedragen aan de slachtoffers van de oorlog. Als verwijzing daarnaar ben ik dan ook zo vrij geweest bij mijn muziekkeuze voor deze bijeenkomst, ook een fragment uit dat Requiem in te lassen.

Voor ons, zijn kinderen, was die betrokkenheid bij het muzikale leven zeker een substantiële bijdrage tot het leggen van een fundament voor een diepere kennis en appreciatie van klassieke muziek.

Maar, niet alleen zijn betrokkenheid bij het koorleven hield hem bezig, ook het reizen groeide vooral in latere jaren uit tot een ware passie. Zo kwam hij, eens de pensioengerechtigde leeftijd bereikt, in talloze verre landen terecht, samen met Doortje, die -het mag toch worden gezegd- nochtans heel wat terughoudender was met betrekking tot dat vele verre reizen. Niet in het minst, omwille van de warmte die ze wilde uitstralen voor haar zeven kleinkinderen. Allemaal zijn ze wel graag als kind nog, bij oma en opa te gast geweest, hebben ze er allerlei verhaaltjes gehoord, spelletjes geleerd en lekkers gekregen. Ze zullen er zeker de beste herinneringen aan bewaren.

Gezondheidsproblemen die hebben geleid tot een zware hartoperatie en de gevolgen daarvan hebben een eind gemaakt aan dat vele reizen. Ze leefden verder in de herinnering. Plezier beleefden ze van dan af nog hoofdzakelijk aan hun contacten met vrienden en kennissen die regelmatig langskwamen en, aan de bezoeken van de kleinkinderen, inmiddels allemaal jongvolwassenen waaraan dan weer, achterkleinkinderen ontsproten en ontspruiten...

Traag maar zeker heeft zich de stempel van de tijd op zijn lichaam gedrukt.

Daardoor was hij in de laatste jaren in hoge mate afhankelijk van zijn naasten. In eerste plaats Doortje, maar later ook in alsmaar stijgende mate, van toegewijd verzorgend personeel.

Dit kon niet blijven duren.

Voorals Doortje heeft in die laatste jaren zware beproevingen moeten doorstaan die ze nochtans met de trouw en toewijding haar eigen, door liefde heeft uitgestaan.

Haar wil ik op het hart drukken: zie dit verlies niet als een einde maar als het begin van een late levensfase in de tijd gemarkeerd door dit prille nieuwe jaar. Een herfst waarin bonte kleurenpracht zich nog voluit tonen kan.

We zullen Leo in onze herinnering bewaren als een integer man waaraan voor mij onafscheidelijk volgend citaat van Goethe kleeft:

Wenn du nicht irrst, kommst du nicht zu Verstand.